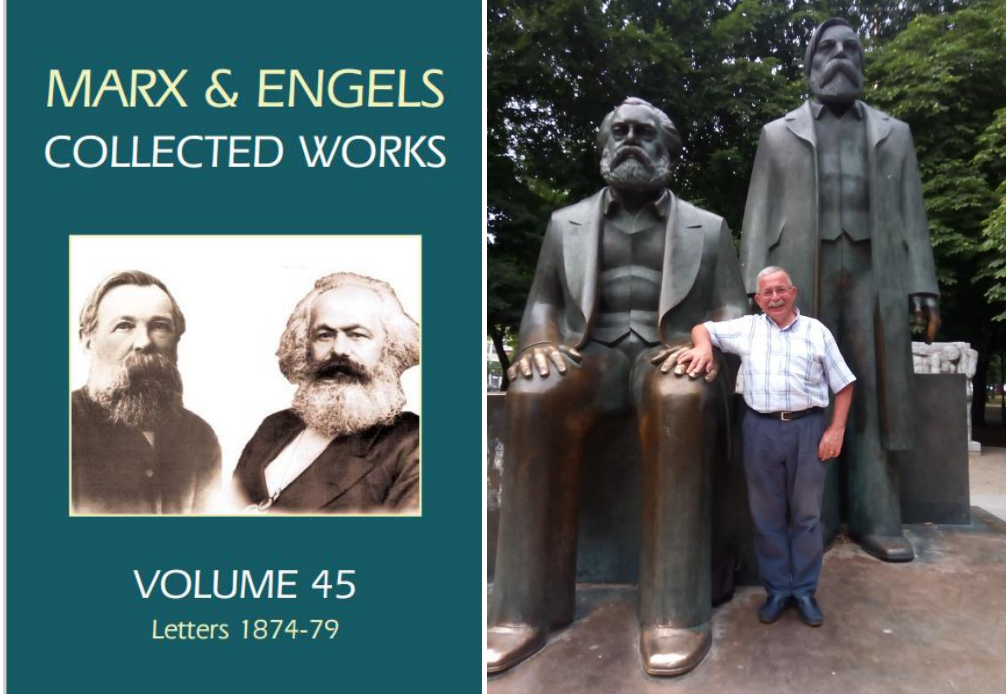

KARL MARX BUGÜN DE YAŞIYOR

6 Mayıs 2021

Yıldırım Koç

Karl Marx 5 Mayıs 1818 günü doğdu ve 14 Mart 1883 tarihinde öldü.

Gerçekten öldü mü; çünkü bir insan ancak adı en son anıldığında gerçekten ölür. Bugün, doğumunun 203. yıldönümünde hâlâ Marx'ın adını anıyorsak, yapıtlarından yararlanıyorsak, Marx'ın hâlâ hayatta olduğundan ve her türlü sömürücünün korkulu rüyası olmaya devam ettiğinden söz edebiliriz.

Ne kadar doğru olduğunu bilmiyorum, ama 12 Mart 1971 sonrasında bir olay anlatılırdı. Emniyet güçlerinin sol hareketler konusundaki bilgileri o tarihlerde sınırlıydı. Bir öğrenci evini polis basmış. Evde arama yapıyorlarmış. Duvarda da Karl Marx'ın o ünlü bol saçlı ve sakallı resmi varmış. Polis, evi aranan öğrenciye resmi gösterip, "kim bu?" diye sormuş. Öğrenci de, korkuyla, "dedem" diye yanıtlamış. Bunun üzerine polis, öğrenciyi dövmeye başlamış. Bir taraftan da, "böyle muhterem nur yüzlü bir dedenin torunusun, utanmadan anarşitlik yapıyorsun," diyormuş. (O yıllarda birçok kişi henüz "anarşist" diyemiyor, "anarşit" diyordu.)

O yıllarda bir başka benzer hikaye de Lenin'in bir kitabına ilişkindi. Bilindiği gibi, Lenin'in gerçek adı Vladimir İlyiç Ulyanov'dur. Ancak kitaplarının çoğunda V.I.Lenin olarak geçer. Bir ev basılıyor. Tutanak tutuluyor. Polis, el konan kitaplardan birini tutanağa "Altıncı Lenin" (V.I.Lenin) diye yazdırıyor.

MARX BİR DAHIYDI

Marx'ın yakın arkadaşı Frederick Engels, 1886 yılında **yayımlanan Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesi'nin Sonu** kitabındaki bir dipnotta şunları yazıyordu:

"Şunu reddedemem ki, Marx ile kırk yıllık işbirliğim süresinde ve öncesinde, teorinin temellerinin oluşturulmasında ve özel olarak da geliştirilmesinde belirli bir bağımsız payım vardı. Önde gelen temel ilkeler (özellikle ekonomi ve tarih alanında) ve herşeyden önce nihai açık formülasyon Marx'a aittir. Bazı özel çalışmalar dışında benim katkılarımı Marx ben olmasam da çok iyi bir biçimde yapardı. Marx'ın başardıklarını ise ben gerçekleştiremezdim. Marx, geride kalan hepimizden daha yüksekteydi, daha ötelere görüyordu ve daha geniş bir kavrayışa daha hızla erişebiliyordu. Marx bir dahiydi; bizler

ise en iyisinden bir ifadeyle yetenekliydik. O olmasaydı, bu teori bugünkü haliyle olmazdı. Bu nedenle haklı olarak onun adını taşımaktadır.”

Marx'ın dahi, kendisinin ise yalnızca yetenekli bir kişi olduğunu söyleyen F.Engels, askerlik ve doğa bilimleri başta olmak üzere çeşitli alanlarda uzmandı. Ayrıca 25 dili konuşabiliyordu; diğer bir deyişle, mükemmel bir “polyglot” idi. Bazen arkadaşlarına yazdığı mektuplarda aynı metin içinde Almanca, Latince, Yunanca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Fransızca, İngilizce, Felemenkçe ve diğer dilleri kullanıyordu (Yevgenia Stepanova, *Engels, A Short Biography*, Progress Pub., Moscow, 1988, s.9).

MARX'IN BİLİME BÜYÜK KATKISI

Engels, 17 Mart 1883 günü Londra'da Highgate Mezarlığı'na defnedilen Marx'ın mezarı başında yaptığı konuşmada şunları söyledi: “Darwin'in organik doğanın gelişim yasasını keşfetmesi gibi, Marx da insanlık tarihinin gelişiminin yasasını keşfetti.”

Engels, 17 Mart 1883 günü Marx'ın defnedilmesi sırasında yaptığı konuşmayı şöyle bitirmişti: “Onun ismi çağlar boyunca yaşayacak ve çalışmaları da öyle.”

Marx hâlâ yaşıyor.

Ancak Marx'ı kaç kişinin okuduğunu gerçekten merak ediyorum. Daha doğrusu, evinde Marx'ın kitapları bulunanlardan, 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde bu yüzden başı derde girenlerden kaçının bu kitapları okuduğu da bence sorulmadı.

1990-91 yıllarında İslamcı Milli Görüş Teşkilatı'nın üst düzey yöneticilerinden bir tanıdığım vardı. Mantıklı, zeki ve hoşsohbet birisiydi. Bir sohbetimizde, “ben Marx'ın bütün eserlerini okudum, Marx'ı iyi bilirim” türü bir söz söylemişti. Yüzüne vurmadım ama daha sonra epey gülmüştüm.

Karl Marx ve Frederick Engels'in *Toplu Eserleri* 49 cilt. 49 ciltlik *Toplu Eserler*, Londra'daki Lawrence & Wishart Ltd., New York'taki International Publishers Co.Inc. ve Moskova'daki Progress Publishers ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Marksizm-Leninizm Enstitüsü'nün işbirliğiyle hazırlanmış. Bir de Progress Publishers tarafından yayımlanmış 3 ciltlik *Seçme Eserleri* var. Benim Marx ve Engels'den okuduklarımı toplasam bu 49 cildin herhalde ancak 6-7 cildini bulur.

İŞÇİ NEYİ SATIYOR?

Marx ve Engels'in kitaplarının epeyce bir bölümü Türkçe'ye de çevrildi. Ancak bunların da yaygın bir biçimde okunduğunu sanmıyorum. Sosyalist gelenekten gelenlerin ve hatta kendisini genel olarak “solcu” sayanların evlerinde Marx ve Engels'in kitapları vardır; ancak bunların birkaçı dışında okunduğuna tanık olmadım. Okunanların ne ölçüde anlaşıldığı ve içselleştirildiği de ayrı bir konu.

Bunun en basit örneği, Engels'e göre Marx'ın iki büyük katkısı konusunda ortaya çıkıyor.

Engels, 17 Mart 1883 günü Marx'ın defnedilmesi sırasında mezarı başında yaptığı konuşmada, Marx'ın ilk katkısı olarak, insanlık tarihinin gelişim yasasını keşfettiğini belirttikten sonra, ikinci katkısı olarak da, “artık-değerin keşfedilmesi, hem burjuva ekonomistlerinin ve hem de sosyalist eleştirmenlerin tüm geçmiş araştırmalarının karanlıkta el yordamıyla çözmeye çalıştıkları sorunu birdenbire aydınlatmıştır” diyordu.

Artık-değer konusu, Marksizm'in temel tezlerinden biridir.

Bu konunun özü ise, işçinin işgücünün meta haline gelmesi ve işverene işgücünü veya emekgücünü satmasıdır. Kapitalist sömürünün özü, işçinin işverene sattığının “emeği” değil, “emekgücü” veya “işgücü” olmasıdır. *Kapital*'in Birinci Cildinin “meta” ile başlamasının nedeni de budur.

Etrafınıza dikkatle bakın. Marx'ı okuduğunu, anladığını ve benimsediğini ileri süren bir kişi eğer işçilerin emeğini satmalarından söz ediyorsa, o kişi okuduklarını anlamamıştır.

KOMÜNİST MANİFESTO

Marx ve Engels'in en yaygın ve belki de birçok kişinin tek okuduğu kitapları, *Komünist Parti Manifestosu* veya *Komünist Manifesto*'dur.

Marx'ın henüz 30, Engels'in 28 yaşındayken yazdıkları bu metin, her ikisinin de Marksizmin temel ilkelerini daha geliştirmedikleri bir dönemin ürünüdür. Ancak buna rağmen, son derece önemli bir kitaptır. Marx ve Engels'in, bu kitabın 1872 yılında yayımlanan Almanca baskısının önsözünde belirttikleri gibi, "Manifesto artık bizim değiştirme hakkımızın olmadığı bir tarihsel belge olmuştur."

MARX VE ENGELS GİBİ DÜŞÜNMEK

Engels'i 1893 yılında ziyaret eden A.M.Voden, anılarında, Engels'in, "Rusların ve diğerlerinin, Marx ve Engels'den alıntılar derlemekten vazgeçip, eğer Marx ve Engels onların yerinde olsalardı ne düşüneceklerini düşünmeye başlamalarını tercih ettiğini" söylediğini aktarmaktadır. (Georges Haupt, "Marx and Marxism," Eric J. Hobsbawm (ed.), *The History of Marxism*, Vol.I, Indiana University Press, Bloomington, 1982, s.282)

Aynı kaynağa göre, Marx, geliştirdiği kuramı "**eleştirel materyalist sosyalizm**" olarak isimlendirmeyi tercih ediyormuş. Engels'in tercihi ise "**eleştirel ve devrimci sosyalizm**" veya "**bilimsel sosyalizm**" imiş. Günümüzdeki biçimiyle "Marksizm" kavramını kullanıp yaygınlaştıran kişi ise Karl Kautsky.

Marx ve Engels'in bence en önemli özelliklerinden biri gerçekçilikleriydi. 23 yaşındaki genç Mustafa Kemal, "Evela sosyalist olmalı; maddeyi anlamalı" dediğinde, Marx'ın izinde yürüyordu.